

Daniel Jakimiec

Środki zaskarżenia w sądowym postępowaniu cywilnym w usunięciu skutków nieujawnienia wpisu wieczystoksięgowego ostrzeżenia o prowadzeniu postępowania restrukturyzacyjnego

Streszczenie

Wpis wieczystoksięgowy ostrzeżenia o prowadzeniu postępowania restrukturyzacyjnego posiada znaczenie dla prawidłowego podejmowania czynności materialnoprawnych, jak i procesowych. Stanowi to konsekwencję tego, że rozporządzenie prawem do nieruchomości może nastąpić także w postępowaniu sądowym w szczególności cywilnym. Prawidłowe prowadzenie tego postępowania nie pozostaje bez znaczenia dla postępowania restrukturyzacyjnego. Wadliwe rozstrzygnięcie co do istoty sprawy w postępowaniu sądowym może powodować nierzadko uszczuplenie aktywów majątku dłużnika dokonane z pokrzywdzeniem wierzycieli. Konsekwencją tego jest konieczność podejmowania czynności prawnych mających na celu usunięcie takiego stanu rzeczy. Wadliwość takiego orzeczenia wiąże się z potrzebą korzystania ze środków zaskarżenia i wszczynania postępowań odwoławczych zmierzających do restytuowania wartości majątku dłużnika przez odzyskanie składników, które poprzez dotknięte nią czynności prawne zostały z niego wyprowadzone. Wadliwe orzeczenia nie pozostają bez znaczenia dla sprawnego i efektywnego prowadzenia postępowania restrukturyzacyjnego. Mianowicie oddziałują na ocenę perspektywy co do sytuacji ekonomicznej dłużnika oraz na podejmowanie związanych z tym czynności prawnych i faktycznych.

Słowa kluczowe: postępowanie restrukturyzacyjne, księgi wieczyste, wpis wieczystoksięgowy ostrzeżenia, wadliwość czynności prawnych, środki zaskarżenia.

W systemie prawa do postępowania wieczystoksięgowego i restrukturyzacyjnego stosuje się przepisy Kodeksu postępowania cywilnego. Powoduje to, że postępowania te pozostają we wzajemnym związku. Egzemplifikacją tego związku jest wpis wieczystoksięgowy ostrzeżenia o prowadzeniu postępowania restrukturyzacyjnego. Wpis ten posiada znaczenie dla prawidłowego podejmowania czynności materialnoprawnych, jak i procesowych. Stanowi to konsekwencję tego, że rozporządzenie prawem do nieruchomości może nastąpić także w postępowaniu sądowym w szczególności cywilnym. Prawidłowe prowadzenie tego postępowania nie pozostaje bez znaczenia dla postępowania restrukturyzacyjnego i dla realizacji ochrony interesu prawnego jego uczestników (na ten temat: Wengerek, 1968, s. 613; Broniewicz, 2006, s. 51–53; Ereciński, 2016, s. 27–35, 149). Z tych względów istotne znaczenie posiada anihilacja skutków wadliwej czynności procesowej sądowego postępowania cywilnego.

Sankcja nieważności o której stanowi art. 67 ust. 2 pr. rest. obejmuje też wadliwe czynności prawne o skutkach procesowych oddziałujących na przebieg postępowania sądowego. Najdalej idącym skutkiem może być nieważność postępowania sądowego.

Stwierdzenie to posiada istotne znaczenie dla postępowania sądowego cywilnego w którym to podmiot może rozporządzić swoim prawem do nieruchomości, a więc w analizowanym przypadku składnikiem masy restrukturyzacyjnej. Wadliwość w powyższym przypadku stanowi konsekwencję braku udziału w postępowaniu sądowym cywilnym nadzorcy sądowego lub zarządcy powołanego w postępowaniu restrukturyzacyjnym. Realizacja uprawnień przez wskazane podmioty w toku postępowania sądowego cywilnego następuje na podstawie art. 277 ust. 1 pr. rest. oraz art. 311 ust. 1 pr. rest. Przyczyną w takim przypadku braku udziału nadzorcy sądowego lub zarządcy w postępowaniu sądowym cywilnym może być niepowzięcie przez sąd informacji o prowadzonym postępowaniu restrukturyzacyjnym w związku z nieujawnieniem wpisu wieczystoksięgowego ostrzeżenia w tym przedmiocie. Mianowicie sąd cywilny w przypadku nieujawnienia tego wpisu może nie uzyskać informacji o prowadzonym postępowaniu restrukturyzacyjnym pomimo wykonania obowiązku wyznaczonego w art. 607 k.p.c. i zapoznania się ze stanem prawnym nieruchomości wynikającym z treści księgi wieczystej. Przyczynić się wówczas do pozyskania tych informacji mogą regulacje art. 258 pr. rest. oraz art. 291 ust. 1 i ust. 2 pr. rest. Powołane przepisy nakładają na dłużnika obowiązek poinformowania nadzorcy sądowego lub zarządcy o prowadzonych postępowaniach sądowych (na ten temat: Chrapoński, 2016, s. 6, s. 441–442; Adamus, 2015).

W kontekście powyższego zaznaczyć trzeba, że ze względu na brak wskazania przez ustawodawcę czynności procesowej i chwili uzasadnionej prakseologicznie w której informacje o prowadzonym postępowaniu restrukturyzacyjnym powinny zostać przekazane, sąd cywilny może ich nie pozyskać. W takim przypadku w wyniku nieujawnienia wpisu wieczystoksięgowego ostrzeżenia o prowadzeniu postępowania restrukturyzacyjnego nie znajduje zastosowania art. 8 u.k.w.h., który uchyla działanie zasady rękojmi wiary publicznej ksiąg wieczystych. Pragmatycznie rzecz ujmując do publicznej wiadomości nie zostaje podane, że stan prawny nieruchomości ujawniony w księdze wieczystej stał się niezgodny z rzeczywistym stanem prawnym. Wobec dalszego działania wskazanej zasady o której stanowi art. 5 u.k.w.h. nie tylko, że nadzorca sądowy lub zarządca nie biorą udziału w postępowaniu sądowym na podstawie art. 277 ust. 1 pr. rest. oraz art. 311 ust. 1 pr. rest., ale dłużnik może rozporządzić w nim swoim prawem do nieruchomości nie będąc do tego uprawniony. Zatem następuje tu kształtowanie nowego stanu prawnego w drodze orzeczenia sądu wydanego co do istoty sprawy na podstawie wadliwie dokonanej czynności prawnej. Wadliwa czynność prawna wpływa negatywnie na sprawność i efektywność postępowania restrukturyzacyjnego implikując zaskarżanie orzeczeń sądowych, co stanowi konieczność zmierzającą do usunięcia takiego stanu rzeczy.

Ze względu na szybkość i sprawność jakie powinny wiązać się z prowadzeniem postępowania restrukturyzacyjnego dla usunięcia skutków wadliwej czynności procesowej przede wszystkim posiadają znaczenie środki zaskarżenia nieprawomocnych orzeczeń co do istoty sprawy. Obserwacja praktyki judykacyjnej sądów pozwala stwierdzić, że przede wszystkim zasadnicze znaczenia posiadają tu środki zaskarżenia w sądowym postępowaniu cywilnym i wieczystoksięgowym. Pragmatycznie rzecz ujmując w postępowaniach sądowych które ze swej istoty wiążą się z rozporządzeniem

prawem do nieruchomości. Środkami zaskarżenia we wskazanym tu przypadku są apelacja przysługująca od orzeczenia sądu i skarga na orzeczenie referendarza sądowego. W tym miejscu podkreślić trzeba, że podmioty legitymowane procesowo mogą z nich korzystać, gdy wadliwa czynność prawna nie wpłynęła jeszcze na ocenę perspektyw restrukturyzacji sytuacji majątkowej i finansowej dłużnika. Mianowicie orzeczenia nieprawomocne nie są skuteczne i wykonalne względem składników masy restrukturyzacyjnej, a w tym nieruchomości. Stanowi to znaczącą okoliczność odróżniającą je od środków zaskarżenia orzeczeń prawomocnych, którym także poświęcono uwagę w dalszej części rozważań.

W tym miejscu należy też wskazać, że poświęcenie uwagi środkom zaskarżenia nieprawomocnych orzeczeń co do istoty sprawy wydawanym w sądowym postępowaniu cywilnym wynika z tego, że anihilacja skutków wadliwej nieważnej czynności prawnej podjętej sprzecznie z art. 67 ust. 1 pr. rest. może nastąpić tylko w ich drodze. Ze środków tych strona lub uczestnik postępowania mogą korzystać w sądowym postępowaniu cywilnym. Natomiast środki zaskarżenia w postępowaniu restrukturyzacyjnym są związane wyłącznie z jego tokiem i w swoim założeniu służą zachowaniu prawidłowości podejmowanych w nim czynności procesowych. Przy czym środki te nie służą bezpośrednio uchyleniu skutków wadliwej nieważnej czynności prawnej o której stanowi art. 67 ust. 2 pr. rest. i restytuowaniu stanu prawnego z przed jej dokonania. Dotyczy to sytuacji gdy wadliwy stan prawny nieruchomości powstał na skutek nieujawnienia w księdze wieczystej wpisu ostrzeżenia o prowadzeniu postępowania restrukturyzacyjnego. Stwierdzenie to znajduje oparcie w treści norm ustawy — Prawo restrukturyzacyjne z dnia 15 maja 2015 roku. W tym miejscu można wskazać na regulacje art. 91 ust. 1 i ust. 2 pr. rest., 102 ust. 4 pr. rest., art. 200 pr. rest. dotyczące odpowiednio sprzeciwu, zarzutów oraz zażalenia z których uczestnicy mogą korzystać w postępowaniu restrukturyzacyjnym. Przy czym prezentowane tu stanowisko znajduje także oparcie w regulacji przepisu art. 202 pr. rest. w treści, którego ustawodawca przyjął, że skarga kasacyjna, skarga o wznowienie postępowania sądowego oraz skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie przysługują w postępowaniu restrukturyzacyjnym. Zatem anihilacja skutków wadliwej nieważnej czynności prawnej sprzecznej z art. 67 ust. 1 pr. rest., którą dłużnik rozporządził prawem do nieruchomości w sądowym postępowaniu cywilnym może nastąpić w drodze środków zaskarżenia właściwych temu postępowaniu.

Pierwszym z wyżej wymienionych środków zaskarżenia orzeczeń nieprawomocnych co do istoty sprawy wydawanych w sądowym postępowaniu cywilnym jest apelacja. Służy ona zaskarzaniu orzeczeń merytorycznych, zaś jej celem nie jest powtórzenie postępowania przed sądem pierwszej instancji, ale weryfikacja jego ustaleń. Sąd drugiej instancji ponownie rozpoznaje sprawę w tych samych granicach w jakich był upoważniony rozpoznać ją sąd pierwszej instancji. Organ ten nie powtarza postępowania dowodowego, lecz jedynie je uzupełnia. W analizowanym przypadku uzupełnienie to może polegać na dopełnieniu obowiązku określonego treścią art. 607 k.p.c., gdy nie wykonał go sąd pierwszej instancji i zapoznaniu się z odpisem księgi wieczystej albo zaświadczeniem o stanie prawnym nieruchomości, jaki wynika ze zbioru dokumentów. Dokumenty te egzemplifikują treść wpisów ujawnionych w księdze

wieczystej, a w tym wpisu wieczystoksięgowego ostrzeżenia o prowadzeniu postępowania restrukturyzacyjnego.

W doktrynie prawa E. Rudkowska-Ząbczyk wskazuje, że apelacja jest środkiem renowacyjnym. Oznacza to, że sąd drugiej instancji prowadzi postępowanie apelacyjne w celu ponownego merytorycznego wyjaśnienia i rozstrzygnięcia sprawy i to zarówno co do jej elementów faktycznych, jak i prawnych. Z tych względów w przypadku gdy wpis wieczystoksięgowy przedmiotowego ostrzeżenia nie został ujawniony w księdze wieczystej sąd drugiej instancji rozpoznający apelację, gdy pozyska od stron, uczestników postępowania, albo od nadzorcy sądowego lub zarządcy o tym informację powinien zwrócić się do sądu restrukturyzacyjnego o nadesłanie odpisu postanowienia o otwarciu postępowania restrukturyzacyjnego. Przy czym nie jest to konieczne gdy dokument ten został przedłożony przez któryś z tych podmiotów. Zatem jak trafnie zauważa wymieniona przedstawicielka jurysprudencji sąd ten nie ogranicza się do kontroli prawidłowości zaskarżonego orzeczenia i zachowania przez sąd pierwszej instancji wymagań proceduralnych. Taka konstrukcja apelacji nie prowadzi jednak do powtórzenia całego postępowania, które miało miejsce przed sądem pierwszej instancji. Granice rozpoznania sprawy są bowiem wyznaczone zakresem zaskarżenia i zarzutami apelacji, podniesionymi przez stronę skarżącą (na ten temat: Rudkowska-Ząbczyk, 2011, s. 457–475). W tym przykładowo o niedopełnieniu obowiązku ustalonego powołanym wyżej art. 607 k.p.c. i niedopuszczeniu do udziału w postępowaniu sądowym cywilnym nadzorcy sądowego lub zarządcy występujących w postępowaniu restrukturyzacyjnym.

W wyżej wskazanych granicach sąd drugiej instancji może przeprowadzić uzupełniające postępowanie dowodowe, dokonać na jego podstawie ustaleń faktycznych i wydać orzeczenie merytoryczne kończące postępowanie w sprawie. Ustalając granice zaskarżenia apelacją w art. 378 § 1 k.p.c. ustawodawca przewidział, że sąd drugiej instancji z urzędu bierze pod uwagę nieważność postępowania. Należy przy tym zauważyć, że ustawodawca w poświęconych temu środkowi zaskarżenia normach prawnych nie posłużył się określeniem nieważności orzeczenia. Powołany wyżej przepis art. 378 § 1 k.p.c., jak i art. 379 k.p.c. zawierający katalog przyczyn nieważności zawierają zwroty odnoszące ją do całego postępowania sądowego, które miało miejsce przed sądem pierwszej instancji (na ten temat: Zieliński, 2016, s. 591–593).

Z powyższego środka zaskarżenia mogą korzystać strony w postępowaniu procesowym i uczestnicy w postępowaniu nieprocesowym. Pragmatycznie rzecz ujmując w analizowanym przypadku podmioty dotknięte skutkami wadliwej czynności prawnej o której stanowi art. 67 ust. 2 pr. rest. Legitymacja procesowa przysługuje wówczas dłużnikowi i wierzycielom, którzy są uczestnikami postępowania restrukturyzacyjnego. Ponadto przysługuje ona zarządcy na podstawie art. 53 ust. 1 pr. rest. w zw. z art. 239 ust. 1 pkt 1 pr. rest. w restrukturyzacyjnym przyspieszonym postępowaniu układowym oraz stosownie do art. 311 ust. 1 pr. rest., w restrukturyzacyjnym postępowaniu sanacyjnym.

Stwierdzić można, że ustalenie przez ustawodawcę obowiązku nadzorcy sądowego bądź zarządcy informowania sądów również w poszczególnych sprawach innych niż z zakresu prawa rzeczowego w których dłużnik bierze udział o prowadzonym

postępowaniu restrukturyzacyjnym, nie pozostaje bez znaczenia. Wynika to z tego, że ocena czy przedmiot sprawy dotyczy składników masy restrukturyzacyjnej jest oparta o kryteria obiektywne i powinna zostać przeprowadzona przez sąd w każdej sprawie w której uczestniczy dłużnik. Pozwoli to uniknąć przesłanek nieważności postępowania sądowego określonych w art. 379 pkt 2 i 5 k.p.c. Gdy w konsekwencji tej oceny sąd dojdzie do przekonania, że przedmiot sprawy dotyczy składników masy restrukturyzacyjnej wówczas jeżeli zostali powołani nadzorca sądowy lub zarządca odpowiednio do art. 277 ust.2 i ust. 3 pr. rest., bądź art. 311 ust. 1 pr. rest. powinien wezwać ich do udziału w jej rozpoznaniu (Piasecki, 2014, s. 763–764).

Z powyższych względów należy zgłosić postulat *de lege ferenda* wprowadzenia przez ustawodawcę do norm ustawy — Prawo restrukturyzacyjne z dnia 15 maja 2015 roku regulacji ustalających obowiązki nadzorcy sądowego lub zarządcy informowania innych sądów prowadzących postępowania z udziałem dłużnika o toczącym się postępowaniu restrukturyzacyjnym. Ocena konieczności udziału nadzorcy sądowego lub zarządcy oparta o kryteria obiektywne powinna zostać przekazana do kognicji tych sądów, jako organów orzekających. Postulowane tu rozwiązanie prawne pozwoli uniknąć wszczynania postępowań odwoławczych, a tym samym wpłynie na szybkie i sprawne, a także efektywne prowadzenia postępowania restrukturyzacyjnego. Konieczność korzystania ze środków zaskarżenia, jak wyżej to przedstawiono w celu odzyskania składników masy restrukturyzacyjnej, które zostały z niej wyprowadzone w drodze wadliwych czynności prawnych dokonanych sprzecznie z art. 67 ust. 1 pr. rest. nie sprzyja realizacji prakseologicznych aspektów postępowania restrukturyzacyjnego.

Następnym z wyżej wymienionych środków zaskarżenia przysługujących od orzeczeń nieprawomocnych posiadającym znaczenie dla realizacji prakseologicznych aspektów postępowania restrukturyzacyjnego jest skarga na orzeczenie referendarza sądowego. Środek zaskarżenia o którym tu mowa posiada istotne znaczenie przede wszystkim dla anihilacji skutków wadliwych wpisów wieczystoksięgowych o charakterze konstytutywnym, a więc orzeczeń wydawanych w postępowaniu wieczystoksięgowym. Przy czym w analizowanym przypadku chodzi o wadliwość polegającą na dokonaniu czynności prawnej sprzecznie z art. 67 ust. 1 pr. rest. wynikającą z nieujawnienia wpisu wieczystoksięgowego o prowadzeniu postępowania restrukturyzacyjnego. W drodze tej czynności prawnej, której egzemplifikacją jest wpis wieczystoksięgowy o charakterze konstytutywnym, dłużnik będący uczestnikiem postępowania restrukturyzacyjnego, rozporządza prawem do nieruchomości stanowiącej składnik masy restrukturyzacyjnej nie będąc do tego uprawniony. W pragmatycznym ujęciu w kontekście regulacji art. 67 ust. 1 pr. rest., gdy nadzorca sądowy lub zarządca nie uczestniczyli w tej czynności, pomimo istnienia takiego obowiązku. Zatem gdy nie wykonywali uprawnień określonych treścią art. 39 ust. 1 pr. rest. oraz art. 53 ust. 1 pr. rest. w postępowaniu wieczystoksięgowym. Skarga na orzeczenie referendarza sądowego posiada istotne znaczenie dla anihilacji skutków związanych z pozbawieniem nadzorcy sądowego lub zarządcy wykonywania przysługujących im uprawnień.

Mianowicie w analizowanym przypadku przedmiotowa skarga stanowi środek służący zainteresowanym podmiotom eliminacji z obrotu prawnego wadliwego orzeczenia wydanego w postępowaniu wieczystoksięgowym. Wskazać trzeba, że jest ona

środkiem anulacyjnym, gdyż wniesienie jej powoduje z reguły utratę mocy zaskarżonego wpisu wieczystoksięgowego. Przy czym ustawodawca nie przyznał jej charakteru dewolutywnego, to jest skorzystanie z niej nie implikuje rozpoznania sprawy w wyższej instancji. Sąd ją rozpoznający orzeka jako organ pierwszej instancji. Ze skargi tej podobnie jak z apelacji mogą korzystać podmioty, których legitymacja procesowa znajduje podstawę w art. 626¹ § 2 k.p.c. Przepis ten stanowi, że uczestnikami postępowania oprócz wnioskodawcy są tylko te osoby, których prawa zostały wykreślone lub obciążone, bądź na rzecz których wpis ma nastąpić (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 lutego 2012 r., I CSK 264/11, Lex Omega nr 1215251). Pragmatycznie rzecz ujmując podmioty dotknięte skutkami wadliwej czynności prawnej, a w analizowanym przypadku nieważnej. Legitymacja procesowa wyznaczona tym przepisem przysługuje dłużnikowi i wierzycielom, którzy są uczestnikami postępowania restrukturyzacyjnego. Dłużnik jest podmiotem, którego prawo zostało wykreślone lub obciążone, zaś wierzyciele są podmiotami, na rzecz których wpis wieczystoksięgowy ostrzeżenia o prowadzeniu postępowania restrukturyzacyjnego ma nastąpić. Ponadto legitymacja procesowa przysługuje zarządcy wykonującemu uprawnienia odpowiednio do art. 53 ust. 1 pr. rest. w zw. z art. 239 ust. 1 pkt 1 pr. rest. w restrukturyzacyjnym przyspieszonym postępowaniu układowym, gdy sąd restrukturyzacyjny uchylił zarząd własny dłużnika, a także na podstawie art. 311 ust. 1 pr. rest., w restrukturyzacyjnym postępowaniu sanacyjnym.

Skarga w analizowanym przypadku ma charakter reformatoryjny. Pragmatycznie rzecz ujmując na skutek jej wniesienia przez wyżej wskazane podmioty sąd zmienia zaskarżone orzeczenie poprzez zastąpienie go nowym. Ponadto posiada również charakter restytucyjny i represyjny. Charakter restytucyjny ponieważ jej wniesienie czyni zaskarżony wpis wieczystoksięgowy bezskutecznym. Z kolei charakter represyjny bowiem powoduje zmianę lub usunięcie wadliwego orzeczenia referendarza sądowego (na ten temat: Arkuszewska, 2011, s. 248–250, 282, 284, 290–291).

Skarga na orzeczenie referendarza sądowego w przypadku nieujawnienia wpisu wieczystoksięgowego ostrzeżenia o prowadzeniu postępowania restrukturyzacyjnego posiada szczególne znaczenie dla restytuowania stanu prawnego sprzed ujawnienia wpisów wieczystoksięgowych o charakterze konstytutywnym. Z uwagi na to, że wpisy te stanowią przesłankę powstania prawa w tym obciążającego nieruchomości uchylenie ich wpływa na jej wartość. Stąd też nie pozostaje to bez znaczenia dla dalszego funkcjonowania dłużnika w obrocie prawnym i realizowania przez niego jego zobowiązań. Analizowany środek zaskarżenia, jak wyżej wskazano, pozwala na usunięcie skutków wadliwych czynności prawnych w przypadku wpisów wieczystoksięgowych o charakterze konstytutywnym, natomiast w przypadku wpisów wieczystoksięgowych o charakterze deklaratywnym praw obciążających nieruchomości konieczne jest wytoczenie powództwa o ustalenie nieistnienia prawa. W szczególności dotyczy to ograniczonych praw rzeczowych do których ustanowienia nie jest konieczny wpis w księdze wieczystej. Wykreślenie wpisu takiego prawa w księdze wieczystej na skutek zaskarżenia przedmiotową skargą nie unicestwia skutków wadliwej czynności prawnej.

Dotychczas w rozważaniach zostały przedstawione środki zaskarżenia nieprawomocnych orzeczeń co do istoty sprawy z których legitymowane procesowo podmioty

postępowania restrukturyzacyjnego mogą korzystać w sądowym postępowaniu cywilnym i wieczystoksięgowym. Podmiotami tymi są dłużnik, wierzyciele i zarządca. Pragmatycznie rzecz ujmując przez pryzmat prowadzonych rozważań mogą oni z nich korzystać gdy orzeczenie nie jest prawomocne, a co za tym idzie wadliwa czynność prawna nie wpłynęła jeszcze na stan składników masy restrukturyzacyjnej. Stanowi to okoliczność odróżniającą poddane analizie środki zaskarżenia od dalej przedstawionych środków zaskarżenia prawomocnych orzeczeń.

W przypadku prawomocnych orzeczeń co do istoty sprawy anihilacja skutków wadliwego prowadzonego postępowania sądowego cywilnego w którym zostały one wydane może nastąpić w drodze skargi kasacyjnej, skargi o wznowienie postępowania sądowego, skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Wadliwość postępowania sądowego w analizowanym tu przypadku również stanowi implikację wadliwie podejmowanych w jego toku czynności procesowych, to jest w sposób sprzeczny z art. 67 ust. 1 pr. rest., a także z art. 277 ust. 1 pr. rest., bądź z art. 311 ust. 1 pr. rest. będący konsekwencją nieujawnienia wpisu wieczystoksięgowego ostrzeżenia o prowadzeniu postępowania restrukturyzacyjnego. Sprowadza się ona do pozbawienia udziału w postępowaniu sądowym nadzorcy sądowego lub zarządcy. Z tym że w rozważanym tu przypadku zostały one prawomocnie zakończone.

Pierwszym z wyżej wymienionych środków zaskarżenia jest skarga kasacyjna. Zaskarżalne skargą kasacyjną są prawomocne postanowienia w przedmiocie odrzucenia pozwu albo umorzenia postępowania kończące postępowanie w sprawie odpowiednio do art. 398¹ § 1 k.p.c. Spośród tak określonego kręgu orzeczeń zaskarżalnych skargą kasacyjną ustawodawca przewidział w art. 398² § 1 i § 2 k.p.c. wyłączenia. Kryteria ograniczenia dopuszczalności skargi kasacyjnej opierają się bądź na rodzaju sprawy w której zostało wydane zaskarżone orzeczenie, bądź na wartości przedmiotu zaskarżenia. Dopuszczalność skorzystania ze skargi kasacyjnej ocenia Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. (Zieliński, 2016, s. 772–780). Podstawą skargi kasacyjnej stosownie do art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. może być naruszenie przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (Ereciński, 2013, s. 940–960; Piasecki, 1998, s. 297 i nast.). Przypadek taki zachodzi gdy nie ujawniono wpisu wieczystoksięgowego ostrzeżenia o prowadzeniu postępowania restrukturyzacyjnego, a w konsekwencji tego nadzorcy sądowy lub zarządca zostali pozbawieni udziału w sądowym postępowaniu cywilnym. Przy czym ze względu na regulację art. 398¹ § 1 k.p.c. chodzi tu o ich udział w postępowaniu przed sądem drugiej instancji. Podkreślić należy, że gdy zostali powołani w postępowaniu restrukturyzacyjnym ich udział w wyżej wskazanym postępowaniu cywilnym stanowi nie tylko uprawnienie przyznane przez ustawodawcę, ale także obowiązek stosownie do art. 277 ust. 1 i ust. 2 pr. rest. oraz art. 311 ust. 1 pr. rest.

Skarga kasacyjna może być wniesiona przez stronę, a gdy tego nie uczyniła również przez Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka stosownie do art. 398¹ § 1 k.p.c. (Rudkowska-Ząbczyk, 2011, s. 490–494). Legitymacja procesowa do skorzystania z tego środka zaskarżenia przysługuje dłużnikowi i wierzycielom, którzy są uczestnikami postępowania restrukturyzacyjnego, a więc podmiotom posiadającym interes prawny oraz zarządcy gdy został powołany.

Przy czym stosownie do art. 87¹ § 1 k.p.c. w postępowaniu przed Sądem Najwyższym wymienione tu podmioty postępowania restrukturyzacyjnego obowiązuje zastępstwo stron przez adwokatów lub radców prawnych, a w sprawach własności przemysłowej także przez rzeczników patentowych. Zastępstwo to dotyczy także czynności procesowych związanych z postępowaniem przed Sądem Najwyższym, podejmowanych przed sądem niższej instancji. Natomiast nieco inaczej prezentuje się sytuacja nadzorcy sądowego, który zgodnie z art. 277 ust. 1 pr. rest. jedynie wstępuje z mocy prawa do postępowań sądowych dotyczących masy restrukturyzacyjnej. Stąd nie jest on legitymowany procesowo do wniesienia skargi kasacyjnej. Przy czym ze względu na regulację art. 76 k.p.c. i art. 398¹ § 1 k.p.c. nie korzysta z uprawnień interwenienta ubocznego o których stanowi art. 277 ust. 2 pr. rest. Wynika to z upływu terminu wyznaczonego w art. 76 k.p.c. (Hrycaj, 2016, s. 206–209). Skarga kasacyjna bowiem jest środkiem zaskarżenia z którego legitymowane procesowo podmioty korzystają po prawomocnym zakończeniu postępowania przed sądem drugiej instancji.

Z powyższych względów ze wskazanego środka zaskarżenia mogą jedynie skorzystać strony będące uczestnikami postępowania restrukturyzacyjnego oraz zarządca w nim powołany stosownie do art. 311 ust. 1 pr. rest. W przypadku gdy ochrona interesu prawnego wymaga skorzystania ze skargi kasacyjnej, a dłużnik nie wykonuje w tym zakresie poleceń nadzorcy sądowego wówczas sąd restrukturyzacyjny mając na względzie cele toczącego się przed nim postępowania powinien rozważyć skorzystanie z regulacji art. 239 ust. 1 pr. rest. oraz art. 273 pr. rest. Mianowicie powołane przepisy uprawniają sąd restrukturyzacyjny do uchylenia zarządu własnego dłużnika i ustanowienia zarządcy w przyspieszonym postępowaniu układowym oraz postępowaniu układowym. Zarządca ustanowiony w tych postępowaniach może korzystając z uprawnień określonych w art. 53 ust. 1 pr. rest. zaskarżyć skargą kasacyjną orzeczenie sądu drugiej instancji.

Na tle prezentowanych uwag można stwierdzić, że ze względów prakseologicznych istotne jest ujawnienie wpisu wieczystoksięgowego ostrzeżenia o prowadzeniu postępowania restrukturyzacyjnego niezwłocznie z chwilą powołania nadzorcy sądowego lub zarządcy.

Wśród środków prawnych w drodze których zainteresowane podmioty mogą dążyć do anihilacji skutków wadliwie prowadzonego postępowania sądowego w związku z nieujawnieniem wpisu wieczystoksięgowego ostrzeżenia o prowadzeniu postępowania restrukturyzacyjnego jest jak wyżej wskazano też skarga o wznowienie postępowania sądowego. Na wstępie uwag poświęconych skardze o wznowienie postępowania sądowego trzeba podkreślić, że jest środkiem obalenia prawomocnych orzeczeń merytorycznych w przypadkach określonych treścią norm Kodeksu postępowania cywilnego. Ustawodawca w art. 399 § 1 i § 2 k.p.c. przyjął, że korzystając ze wskazanej skargi można żądać wznowienia postępowania, które zostało zakończone prawomocnym wyrokiem lub postanowieniem (Jodłowski, 2009, s. 457–461).

Ze skargi o wznowienie postępowania, jak wskazuje w jurysprudencji E. Rudkowska-Ząbczyk, podmioty legitymowane procesowo mogą skorzystać jedynie gdy zaistnieją przyczyny określone w Kodeksie postępowania cywilnego. Według norm tego aktu prawnego dzielą się one na przyczyny nieważności i restytucyjne. Przyczyny

nieważności skutkują uchYLENIEM wyroku bez względu na to czy stwierdzona nieważność miała wpływ na rozstrzygnięcie sprawy. Natomiast przyczyny restytucyjne skargi uzasadniają wznowienie postępowania prawomocnie zakończzonego z uwagi na wpływ, jaki miały na treść zapadłego rozstrzygnięcia. Stwierdzić można, za powołaną przedstawicielką doktryny prawa, że skarga o wznowienie postępowania jest środkiem zaskarżenia o najbardziej złożonym charakterze. Mianowicie zmierza do obalenia orzeczenia co do istoty sprawy stosownie do art. 412 § 2 k.p.c. Jednocześnie jednak jej skuteczne wniesienie powoduje ponowne rozpoznanie sprawy przy zastosowaniu, co do zasady, przepisów o postępowaniu przed sądem pierwszej instancji art. 406 k.p.c. (Rudkowska-Ząbczyk, 2011, s. 507–527).

Przyczyny nieważności postępowania sądowego zostały określone przez ustawodawcę w art. 401 pkt 1 i 2 k.p.c. Przepis art. 401 pkt 2 k.p.c. wśród tych przyczyn wymienia przypadek gdy skutek naruszenia przepisów prawa strona nie była należycie reprezentowana bądź była pozbawiona możliwości działania. Na płaszczyźnie analizowanej problematyki przyczyny te obejmują nieumówienie nadzorcy sądowemu lub zarządcy udziału w postępowaniu sądowym cywilnym na skutek niepowzięcia przez sąd informacji o prowadzonym postępowaniu restrukturyzacyjnym. We wskazanym tu przypadku może to stanowić konsekwencję nieujawnienia wpisu wieczystoksięgowego ostrzeżenia o prowadzeniu postępowania restrukturyzacyjnego, wówczas bowiem interes prawny dłużnika i wierzycieli nie jest należycie reprezentowany.

Podstawa wznowienia postępowania w postaci braku należytej reprezentacji strony, jak przyjął Sąd Najwyższy, obejmuje przypadki w których za stronę nie działał jej przedstawiciel (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 28 sierpnia 2008 r., III CZP 22/08, BSN 2008, nr 8, s. 12–23). Na tle dotychczas prezentowanych rozważań można stwierdzić, że takim przedstawicielem jest zarządca powołany w postępowaniu restrukturyzacyjnym. Ponadto pozbawienie możliwości działania odnosi się zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego do sytuacji, kiedy to z przyczyny leżącej poza osobą samego zainteresowanego nie mógł on wziąć udziału w sprawie (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 28 marca 2007 r., II CZ 16/07, Legalis). Stanowisko to można odnieść do przypadku gdy na skutek nieujawnienia wpisu wieczystoksięgowego ostrzeżenia o prowadzeniu postępowania restrukturyzacyjnego sąd cywilny nie posiadając wiedzy o powołaniu zarządcy nie wezwał go do udziału w sprawie. Stąd też zarządca jest wówczas pozbawiony możliwości wykonywania swoich uprawnień odpowiednio do art. 53 ust. 1 pr. rest. w postępowaniu sądowym. Podobnie gdy nadzorca z powyższej przyczyny nie wykonywał uprawnień określonych treścią art. 39 ust. 1 pr. rest. w zw. z art. 67 ust. 1 pr. rest.

Gdy zaistnieją powyższe przesłanki strona posiada legitymację procesową do wniesienia skargi o wznowienie postępowania sądowego. Przy czym w analizowanym przypadku chodzi o stronę postępowania cywilnego, która jednocześnie jest uczestnikiem postępowania restrukturyzacyjnego, a jej interes prawny został naruszony na skutek pozbawienia nadzorcy sądowego lub zarządcy udziału w postępowaniu sądowym cywilnym odpowiednio do art. 277 ust. 1 pr. rest., bądź art. 311 ust. 1 pr. rest.

W takim przypadku zachodzi nieważność postępowania cywilnego sądowego, a uczestnicy postępowania restrukturyzacyjnego oraz zarządca gdy został powołany

odpowiednio do art. 311 ust. 1 pr. rest. mogą wnieść skargę o wznowienie postępowania sądowego. Przy czym inaczej prezentuje się sytuacja nadzorcy sądowego, to jest podobnie jak w przypadku już uprzednio przedstawionych środków zaskarżenia, który zgodnie z art. 277 ust. 1 pr. rest. jedynie wstępuje z mocy prawa do postępowań sądowych dotyczących masy restrukturyzacyjnej (Hrycaj, 2017, s. 804–806).

Następny z wyżej wymienionych środków służących restytuowaniu stanu prawnego, to jest skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia w myśl art. 424¹ § 1 k.p.c. przysługuje od prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji. Skarga ta jak wskazuje J. Gudowski (2013, s. 1547–1562) w jurysprudencji traktowana jest jako *quasi*-środek zaskarżenia służący kontroli legalności orzeczeń (na ten temat: Rudkowska-Ząbczyk, 2011, s. 506–514).

Skargę można oprzeć na podstawie naruszeń prawa materialnego lub przepisów postępowania, ale tylko wtedy, gdy spowodowały niezgodność wyroku z prawem, a przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda. Skorzystanie z tego środka zaskarżenia może mieć miejsce w przypadku wadliwie przeprowadzonego postępowania sądowego w którym nadzorca sądowy lub zarządca zostali pozbawieni skorzystania ze swoich uprawnień określonych treścią art. 39 ust. 1 pr. rest. oraz art. 53 ust. 1 pr. rest. Podmioty te są uprawnione, ale i zobowiązane jak już wyżej wskazano przy analizowaniu innych środków zaskarżenia, do udziału w postępowaniu sądowym dotyczącym masy restrukturyzacyjnej stosownie do art. 277 ust. 2 i ust. 3 pr. rest., bądź art. 311 ust. 1 pr. rest. Gdy nadzorca sądowy lub zarządca zostali pozbawieni udziału w postępowaniu sądowym wówczas znajduje zastosowanie art. 67 ust. 2 pr. rest. oraz art. 379 pkt 2 i 5 k.p.c. Przy czym przez pryzmat analizowanych zagadnień dotyczących postępowania restrukturyzacyjnego z uwagi na treść art. 424¹ § 1 k.p.c. można stwierdzić, że chodzi tu o przypadek gdy nadzorca sądowy lub zarządca nie brali udziału w postępowaniu przed sądem drugiej instancji w sprawie w której dłużnik rozporządził prawem do nieruchomości. Stanowiąc to może konsekwencję niepowzięcia przez sąd tej instancji informacji o prowadzonym postępowaniu restrukturyzacyjnym w związku z nieujawnieniem wpisu ostrzeżenia w tym przedmiocie. Zarówno czynność prawna przez którą dłużnik rozporządził swoim prawem do nieruchomości nie respektując normy art. 67 ust. 1 pr. rest. jest nieważna, jak i postępowanie sądowe stosownie do art. 379 pkt 2 i 5 k.p.c. jest dotknięte nieważnością.

Podkreślić trzeba, że sankcja ustalona przez ustawodawcę w art. 67 ust. 2 pr. rest. ma służyć ochronie interesu prawnego uczestników postępowania restrukturyzacyjnego w tym przyczyniając się do zachowania stanu masy restrukturyzacyjnej. Mianowicie zapobiegając uszczupleniu jej wartości i co za tym idzie zaistnieniu z punktu widzenia wierzycieli będących uczestnikami postępowania restrukturyzacyjnego niemożności zaspokojenia się z masy restrukturyzacyjnej, a więc powstania szkody (na ten temat: Jodłowski, 2009, s. 438–439). Powstanie szkody stosownie do art. 424¹ § 1 k.p.c. stanowi przesłankę skorzystania ze skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia.

Wyżej przedstawione środki zaskarżenia prawomocnych orzeczeń służą restytuowaniu stanu prawnego z przed dokonania wadliwej czynności prawnej oddziałującej na skład masy restrukturyzacyjnej. Rozważania poświęcone tym środkom skłaniają

do stwierdzenia, że ze względów prakseologicznych istotne jest ujawnienie wpisu wieczystoksięgowego ostrzeżenia o prowadzeniu postępowania restrukturyzacyjnego niezwłocznie z chwilą powołania nadzorcy sądowego lub zarządcy. Wpis ten bowiem służy ochronie interesu prawnego uczestników postępowania restrukturyzacyjnego i osiągnięciu jego celów określonych treścią art. 3 ust. 1 pr. rest. Zapoznając się z treścią wpisu wieczystoksięgowego ostrzeżenia o prowadzeniu postępowania restrukturyzacyjnego sądy pierwszej jak i drugiej instancji w wykonaniu obowiązku nałożonego na nie treścią art. 607 k.p.c. powinny w toczących się przed nimi postępowaniach umożliwić nadzorcy sądowemu i zarządcy realizację przysługujących im uprawnień określonych w art. 39 ust. 1 pr. rest. oraz art. 53 ust. 1 pr. rest. Na płaszczyźnie prezentowanych rozważań można stwierdzić, że przyczynia się to do uniknięcia postępowań odwoławczych, a tym samym nie pozostaje bez znaczenia dla urzeczywistnienia założeń prakseologicznych postępowania restrukturyzacyjnego i jego efektywnego prowadzenia.

Reasumując w tym miejscu warto podkreślić, że skutki nieujawnienia wpisu wieczystoksięgowego ostrzeżenia o prowadzeniu postępowania restrukturyzacyjnego oddziałują poza postępowaniem restrukturyzacyjnym, także na inne postępowania sądowe cywilne. Przy tym nie pozostają bez znaczenia dla sprawnego i efektywnego prowadzenia postępowania restrukturyzacyjnego. Ponadto wydane w postępowaniach sądowych dotkniętych nieważnością orzeczenia nie pozostają bez znaczenia dla oceny perspektyw co do sytuacji ekonomicznej dłużnika oraz związanych z tym czynności prawnych i faktycznych.

Bibliografia

- Adamus, R. (2015). *Prawo restrukturyzacyjne*. Warszawa.
- Arkuszevska, A. (2011). *Referendarz sądowy w postępowaniu cywilnym*. Warszawa.
- Broniewicz, W. (2006). *Postępowanie cywilne w zarysie*. Warszawa.
- Chrapoński, D. (2016). W: A. Torbus, A. Witosz, A.J. Witosz (red.), *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*. Warszawa.
- Ereciński, T. (red.). (2016). *System prawa procesowego cywilnego. Postępowanie zabezpieczające*. Warszawa.
- Gudowski, J. (2013). W: T. Ereciński (red.), *System prawa procesowego cywilnego. Środki zaskarżenia*. Warszawa.
- Hrycaj, A. (2017). W: A. Hrycaj, P. Filipiak (red.), *Prawo restrukturyzacyjne. Komentarz*. Warszawa.
- Hrycaj, A. (2016). W: A. Hrycaj, A. Jakubecki, A. Witosz (red.), *System prawa handlowego. Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe*. Warszawa.
- Jodłowski, J. (2009). W: J. Jodłowski, Z. Resich, J. Lapierre, T. Misiuk-Jodłowska, K. Weitz (red.), *Postępowanie cywilne*. Warszawa.
- Piasecki, K. (1998). W: *Podstawy kasacyjne według kodeksu postępowania cywilnego w świetle prawnoporównawczym, Księga ku czci W. Broniewicza*. Łódź.
- Piasecki, K. (2014). W: A. Marciniak, K. Piasecki (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, tom II*. Warszawa.
- Rudkowska-Ząbczyk, E. (2011). W: E. Marszałkowska-Krześ (red.), *Postępowanie cywilne*. Warszawa.
- Wengerek, E. (1968). Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego z zakresu postępowania cywilnego za rok 1967. *Nowe Prawo*, 4.

Zieliński, A. (red.). (2016). *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*. Warszawa.

Wykaz orzeczeń Sądu Najwyższego

I CSK 264/11 z dnia 15 lutego 2012 r., Lex Omega nr 1215251.

II CZ 16/07 z dnia 28 marca 2007 r., Legalis.

III CZP 22/08 z dnia 28 sierpnia 2008 r., BSN 2008, nr 8.

Means of challenging the non-disclosure of the entry of perpetual-accounting warning about the running restructuring proceedings in the judicial civil procedure in removing effects

Abstract

The perpetual-accounting entry of warning about conducting restructuring proceedings has meaning for correct taking financial-legal, as well as procedural activities. It constitutes the consistency of the fact that the disposition of the right to the real estate can take place also in judicial proceedings in particular cities. Conducting these proceedings doesn't remain correct meaningless for restructuring proceedings. Effective you will settle as for the substance of the case in judicial proceedings perhaps to cause reducing assets of the wealth of the debtor affected with the detriment of creditors frequently. As a consequence of it, there is a need to take acts in law being aimed you will remove such a state of affairs. The defectiveness of such a statement is connected with a need of using means of challenging and initiating appeal proceedings aiming at reconstituting values of the wealth of the debtor derived by regaining elements which through acts in law touched with it stayed from it. Statements don't remain effective meaningless for efficient and effective leading restructuring proceedings. That is prospects are having an influence on an evaluation as for the economic situation of the debtor and for taking acts in law associated with it and actual.

Keywords: restructuring proceedings, land register, perpetual-accounting entry of the warning, defectiveness of acts in law, means of challenging.